

forholde seg til ulike perspektiver, vil medlemmer av slike grupper, i hvert fall når de er bevisstgjort sin posisjon som marginaliserte, være bedre i stand til å avsløre etablerte tenkemåter.

For det andre kan forsøket på å oppnå en (illusorisk) upartisk posisjon, eller tro at man har oppnådd en, risikere å bidra til å undertrykke eller fortie andre, alternative perspektiver: Ting du oppfatter som «selvfølgelig» eller «upartisk» eller «nøytralt», er kanskje helst et resultat av tradisjon eller bias eller vane. Andre kan oppfatte helt andre ting som «selvfølgelig», «upartisk» eller «nøytralt». Dersom du tror at *ditt* perspektiv er upartisk, vil imidlertid andre perspektiver fort se nettopp partiske ut for deg. Og dersom ditt perspektiv er det rådende blant dem som har innflytelse, og «upartiskhet» er en verdi, er det fort gjort å ende opp med å tro at du har gode grunner til å sette andres – spesielt marginaliserte grupper – perspektiver til side som «uvitenskapelige».

8.4 Politisk kontroll og demokratisk debatt

En kritikk av KUDOS-normene går på at de forutsetter et syn på vitenskapelig praksis der slik praksis er atskilt fra det politiske, og der vitenskapelig praksis i utgangspunktet underlegges lite politisk kontroll: Vitenskapens ansvar er å produsere kunnskap, mens politikken ansvar er å benytte kunnskapen på en forsvarlig måte. Vannevar Bush (1945) formulerte berømt denne tanken som en slags *samfunnskontrakt* mellom vitenskapelige og politiske aktører, der det i stor grad må være opptil vitenskapelige aktører å avgjøre hva som er gode vitenskapelige spørsmål. Vitenskapen er, ifølge et slikt syn, *apolitisk*.

At vitenskapen kan være fullstendig apolitisk, er nok en illusjon. Noen må avgjøre hvilke spørsmål som fortjener oppmerksomhet, og politikk påvirker avgjørelsen. Det burde ikke være vanskelig å komme på eksempler. Mertons normer antyder imidlertid at så snart forskningsspørsmålene er bestemt, bør arbeidet utføres med *desinteresse*. Som vi nettopp har sett, er også den ideen problematisk. Verdier påvirker vitenskapelig kategorisering, klassifisering og teorivalg. Å tro at man kan arbeide fritt for bias eller sosial og kulturell bagasje, er en skummel form for selvbedrag.

Helen Longino (2002) har foreslått et sett prosedyrekriterier for vitenskapelig arbeid som står i kontrast til Mertons. Selv om KUDOS-normene er ment å strukturere vitenskapelige samfunn, er normene formulert som normer forskere *individuell*t bør ta til seg i sitt arbeid for å minimere bias og uheldig politisk innflytelse. Longino argumenterer for at det er naivt å tro at bestemte normer på individnivå kan eliminere slik innflytelse. I stedet argumenterer hun for vitenskapelig upartiskhet og kunnskap som et kollektivt prosjekt, noe som kun oppnås med et mangfold av stemmer fra forskjellige erfaringsbakgrunner, og at vitenskapelige samfunn derfor må struktureres slik at de sørger for:

1. å tilby fora for kritikk som tillater formulering av vitenskapelig dissens
2. at kritikk tas opp på en måte som gjør at dissens aktivt diskuteres
3. standarder som er allment anerkjent og tillater evaluering av dissens
4. likhet, i den forstand at forskjellige epistemologiske samfunn anerkjennes som å besitte lik autoritet